

С. І. ТАТАРИНОВ

Участь юних краєзнавців у вивченні археологічних пам'яток

В с. Покровське Артемівського р-ну Донецької обл. уже три роки функціонує археолого-етнографічний музей. Тут зібрана велика кількість експонатів, що використовуються як наочні посібники на уроках історії, географії і української літератури. Так, на уроках історії в 5—7 класах учні шкільного району, вивчаючи відповідні теми, мають змогу побачити кам'яні поліровані і прив'язані сокири, наконечники списа з кременю, кам'яні pestи і терочки, крем'яні пожі, скребла, нуклеуси, серп. У розділі музею «Бронзовий вік» експонується моноліт — поховання середини II тисячоліття до н. е. з скорченим пофарбованим вохрою кістяком і трьома глиняними горщиками рукої роботи. В одному з горщиків — кістки вівці (загробна їжа), на другому зображено три хрести у трикутниках. Це знаки культури вогню та сонця, що ланував у місцевих племен у бронзовому віці.

Про життя скотарів і пізніх кочівників учні дізнаються з експонатів музею кістяних прикрас, зброї, посуду та ін.

Юні краєзнавці районного Будинку піонерів разом з керівником Т. О. Сердюк і вчителями-краєзнавцями В. Я. Паденковим, Т. С. Бондаревою і М. І. Гутченко брали активну участь у поповненні експозиції музею. Відгукнувшись на «Відкритий лист» Інституту археології, вони проводили в 1970 р. разом з автором археологічні розкопки шести курганів поблизу сіл Дронівка, Клинове, Покровське і м. Артемівська. Вивчено понад 40 поховань катакомбної і зрубної культур бронзового віку. З них дуже цікавими були чотири, що належали до середини II тисячоліття до н. е. В 1971 р. юні археологи шкільного Артемівського р-ну працювали в складі Артемівської експедиції обласної організації Товариства охорони пам'яток історії та культури й взяли участь у розкопках поблизу сіл Миколаївка та Покровське. Члени історичного гуртка Покровської школи проходили польову практику в експедиції Харківського університету під керівництвом кандидата історичних наук В. К. Міхеєва.

У кургані неподалік Покровського в похованні катакомбної культури було знайдено великий бронзовий кинджал з розплесканим кінцем. Ця знахідка важлива тим, що розкриває нову сторінку в історії металургії бронзового віку і, можливо, допоможе встановити час виникнення розробок мідних руд Бахмутського краю. Цікаво, що дві стародавні мідні копальні розташовані на південний схід від цього села. Юні краєзнавці вже склали археологічну карту 34 таких копалень і розпочнуть більш детальне їх вивчення під керівництвом інженера-геолога В. В. Граб'янского.

РайВНО та районне Товариство охорони пам'яток історії та культури на чолі з В. К. Пеленовим, маючи на увазі важливе виховне значення участі юних краєзнавців в охороні пам'яток, створили влітку 1970—1971 рр. районні табори. Табір дістав назву «Археос». До нього посилали кращих учнів — юних істориків. Тут, поблизу р. Сіверський Донець, школярі не лише відпочивали, а й працювали на розкопках курганів. Юні археологи знайшли під час розвідок поблизу с. Дронівка нові пам'ятки — селища людей кам'яного віку (V—IV тисячоліття до н. е.) і залишки кочовища салтівської культури (VIII—IX ст.).

Цінною знахідкою учнів є два великих кулястих глиняних горщики з поховань II тисячоліття до н. е., які потрапили з Північного Кавказу до місцевих племен скотарів. Це важливий матеріал для характеристики війн або торгових зв'язків стародавніх народів і країн.

За прикладом школярів з Покровського та гуртківців Будинку піонерів участь в роботі археологічних експедицій Товариства охорони пам'яток історії та культури взяли й учні Клинівської школи під керівництвом її директора В. О. Ілляшечника. Під час розкопок одного з курганів вони виявили перекрите золотим деревом парне дитяче поховання. Поряд було знайдено повний набір стародавньої гри — 36 баранячих астрагалів зі сточеними боковими гранями. Учні Клинівської школи відкрили неолітичну стоянку V—IV тисячоліття до н. е. і збрали крем'яні знаряддя праці. Вони передали всі свої знахідки в Покровський музей.

Музей археології та етнографії Бахмутського краю привертає до себе увагу вчителів, учнів-краєзнавців. На його базі проводяться районні й обласні семінари. В 1971 р. Покровський музей відвідали близько 5 тис. екскурсантів. Він підтримує наукові зв'язки з ученими Донецька, Харкова, Києва та Ленінграда. Цінним у його роботі є внесок у справу виховання молодого покоління, формування матеріалістичного світогляду юнацтва, поглиблення знань з історії суспільства.